HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וכמנחת סוטה תקדוש ומייתינן לה מן השעורין ואי לא לא מייתינן כלל: **קמ"ל.** דאפ"ה יביא מן החיטין. ולעולם לא מצית למידק מתני' דכי אמר מן העדשים לא מייתי ולא כלום: **מתני'** א]**אמרה פרה.** בגמרא מתרלינן כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר כמדומה לי כסבורה פרה ב] שאינה עומדת לעולם ע"י אדם הריני נזיר ממנה מבשרה אם ג](ב) נתקיים מחשבתה שתהא עומדת מאליה אלא אני אלך ואעמידנה. ד]ב"ש לשיטתן דאמרי(ב) כי אמר מן הגרוגרות הוי נזיר הכא נמי כי אמר הריני נזיר הוי נזיר וכי אמר מבשרה לאיתשולי קאתי ואין שאלה בנזיר. וב"ה אמרי ה]אי אמר מבשרה כגרוגרות דמי ולא הוי נזיר. ולגבי דלת כגון שהיה דלת נעול לפניו ואמר כמדומה אני שסבור הדלת הזה שאין נפתח ע"י אדם הריני נזיר מנכסיו אם תתקיים מחשבתו שיפתח מאליו ונפתח מאליו וב"ש הלכו לשיטתן דכי אמר הריני נזיר הוי נזיר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכי אמר מנכסיו לאיתשולי הוא דאתי ואין שאלה בנזיר: **א"ר יהודה.** לא אמרו ב"ש שיהא נזיר [כלל שהן] לא דברו אלא לענין נדר שאם אמר הריני ו]נדור מבשרה והרי פרה זו עלי קרבן אם עומדת היא מאליה (ג) ז]ועומדת מאליה דהוי נדור הימנה ואינו נזיר: **גמ' כסבורה פרה זו.** היינו דקתני אמרה פרה שכן מצינו (ד) מה מחשבה ח]שהוציא הכתוב בלשון אמירה כגון ודובר אמת בלבבו (תהלים טו) ויאמר עשו בלבו (בראשית כז) ט]: **הריני נזירה.** ה"א יתירה משמע הימנה: **הא אמרוה ב"ש חדא זימנא.** י]דאם אמר הריני נזיר מן הגרוגרות דהוי נזיר וה"ה נמי לכי אמר הריני נזיר מבשרה ל"ל למתנייה: **תרתי תלת.** קתני פרה דלת כ]וגרוגרות וכולהו צריכי וכו': ל] **משום דמיחלפן בענבים.** דפירא בפירא מיחלף ואית להו לבית שמאי דכינויי כינויי נזירות כנזירות (ה) מדתני בברייתא(ג): **ואי איתמר בשר.** לחודיה ה"א הכא הוא דאמרי ב"ש דהוי נזיר דבישרא וחמרא אורחייהו דאינשי דאמרי בהדי הדדי ואמטו להכי איכא למימר כי אמר מבשרה כמ"ד (ד) מיין דמי: **אבל גרוגרות ודבילה.** דלאו בהדי יין נינהו אימא דלא תיהוי להו שם כינוי קמ"ל: **ומי קתני אם עמדה מאליה.** אם עומדת סתם קאמר בין מאליה בין ע"י אחרים: **אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן.** כלומר שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר כסבורה פרה זו שאינה עומדת (ו) מעכבת אני כאן שלא תעמוד לעולם ואפילו על ידי אדם: **ואמר הרי עלי קרבן.** כלומר שהזיר עצמו ממנה אם לא יעמידנה מ] ועמדה מאליה[א]:

ב"ש

או כמנחת סוטה תקדוש אי לא לא קמ"ל דמייתי מן החיטים: **מתני'** אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני אומר הדלת הזה הריני נזירה אם נפתח אני בש"א נזיר ובה"א אינו נזיר אמר רבי יהודה אף כשאמרו ב"ש לא (א) אומרים אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן אם עומדת היא: **גמ'** פרה מי קא מישתעיא אמר רמי בר חמא הכא במאי עסקינן כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר כסבורה פרה זו אינה עומדת הריני נזיר מבשרה אם עמדה מאליה ועמדה מאליה והלכו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן בית שמאי דאמרי(א) מן הגרוגרות ומן הדבילה הוי נזיר הכא נמי כי אמר מבשרה הוי נזיר וב"ה אומרים לא הוי נזיר והא אמרוה ב"ש חדא זימנא אמר רבא תרתי תלת וכן תני ר' חייא תרתי תלת וכן א"ר אושעיא תרתי תלת וצריכי דאי איתמר בהא גרוגרות ודבילה התם הוא דאמרי ב"ש הוי נזיר משום דמיחלפן בענבים אבל בשר בענבים לא מיחלף ואי איתמר בשר הכא הוא דאמרי ב"ש הוי נזיר בבישרא וחמרא אבל גרוגרות ודבילה לא קמ"ל ואי איתמר הני תרתי הני הוא דקאמרי בית שמאי אבל דלת אימא מודו להו לבית הלל ואי תנא דלת בהא קאמרי בית הלל אבל בהך תרתי אימא מודו להו לבית שמאי קמשמע לן דלא אמר רבא מי קתני אם עמדה מאליה אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן בשלמא פרה בת קרבן היא אלא דלת בת קרבן היא אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר

פרה זו. כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו משמע ליה דהיתה רבוצה מדקתני אם עומדת אני לשנויא דרמי בר חמא יש לפרש לישנא דמתני' הכי אמר פי' אמר אדם הרואה הפרה הרבוצה (הא מדקתני הריני עומדת מכלל דרבוצה היא) ב] אמר[1] אמרה פרה זו (פי' סבורה פרה זו) כלומר סבורה פרה זו בלבה מה שהיא רבוצה ומסתמא מחשבה זו בלבה[2] מחמת שרבוצה כ"כ שאינה יכולה לעמוד מאליה ולא שהפרה עצמה מחשבת כן שהרי אין לה דעת לסבור ולחשב אלא כלומר בני אדם העוברים ורואים אותה רבוצה כל כך בכח סבורים בלבם לומר כן ולפי שהרואה הפרה חושב כן בלבו על הפרה לפיכך תולה המחשבה בפרה עצמה כמו והאניה חשבה להשבר (יונה א) ולא שהאניה חשבה כן אלא האדם הרואה האניה חושב עליה להשבר ותולה הפסוק המחשבה באניה ה"נ תולה המחשבה בפרה הריני נזירה אם עומדת הריני מוסב על האדם המקבל עליו הנזירות להכי[3] קאמר הריני נזירה מפיק ה"א הריני נזיר מבשרה אם עומדת ורמי בר חמא מוסיף על לשון המשנה אם עומדת מאליה כי מאליה אינו מלשון המשנה אני צריך לדחוק ולפרש שמוסב על האדם המקבל הנזירות וה"ק אם עומדת מאליה אני נזיר מבשרה ואע"ג דכבר אמרה[4] הריני נזירה כפל מלה הוא על האדם המקבל הנזירות לכן נראה למהר"ף נ"ע דלפום ריהטא דמתני' משמע שהפרה עצמה אמרה הריני נזירה אם עומדת אני היה נופל בטוב בלשון[5] ולכך נשנית במשנה לשון אני אבל לשנויא דרמי בר חמא לא היה צריך לשנות אני שכבר אמרה הריני נזירה ויתור לשון הוא אלא שהמשנה שנויה כאילו הפרה מדברת וכי היכי דמיירי לישנא דמתני' אפרה ה"נ יש לפרש אדלת. והר"ר יוסף איש ירושלים פירש דה"פ דמתני' אמר פירוש אמר האדם כשראה פרה רבוצה כמדומה אני דאמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת שהיא תואבת לעמוד ואינה יכולה וברצון תדור נזירות אם תעמוד אני אשלים לה דבריה כי הריני נזיר מבשרה אם תעמוד וכולה מתניתין אמלתא דפרה והש"ס מוסיף בה מילתא דאמר האדם וקצת לתמוה[6] על שטה זו דאי איירי שהאדם אומר בפירוש הריני נזיר מבשרה אם היא עומדת א"כ הוי כוליה עניינא דאמרה פרה בכדי דאין דיבורה מועיל כלום ונראה לפרש שאין האדם אומר כלום רק שהיה מספר מילתא דפרה ולא שייך בה נזירות רק שתהא מופרשת לאיסורא שלא יהנה מבשרה הלכך כשאדם מספר לפנינו כך בדעתו לקיים עליו שיהיה נזיר מבשרה ופליגי ב"ש וב"ה כאילו אמר האדם בפירוש אני נזיר מבשרה אם תעמוד ומיהו צ"ע דמאי פריך והאמרי ב"ש חדא זימנא [הא] איצטריך לאשמועינן אע"ג דלא הזכיר כלל נזירות ג] והלכו בית שמאי לשיטתן דכי היכי דלא שייכי גרוגרות לנזירות ואפ"ה נזיר הכי נמי לא שייך בשר לנזיר: **תרתין** תלת. כלומר בב' בג' מקומות בגרוגרות ובפרה ובדלת וצריכי כדמפרש ואזיל דאי איתמר בגרוגרות משום דמחלפי בענבים דתרווייהו פירי נינהו ושמא בדעתו היה לומר ענבים ועלה בפיו גרוגרות ובשר וחמרא זו היא עיקר הסעודה ומיחלף בלשון בני אדם זה לזה וא"ת וליפלוג בבשר [וחמרא][7] בלא עמידת הפרה ה)(ולא לומר) לשיטתו[8] וי"ל דהה"נ אלא אגב אורחיה קמ"ל דכוונתו שעמדה ר"ל מאליה ד] ולקמן מפרש שזהו בכלל קושית הש"ס דפריך אשינויא דרמי בר חמא: **מי** קתני מאליה. אם עומדת קתני דודאי אי הוה מאליה במתני' מפורש הייתי מודה לדבריך אך מדלא קאמר מאליה ש"מ דליכא לפרושי בדידך דאי בדידך ליתני הריני נזיר מבשרה ולא ליתני נזירות בהעמדה [ולכן הקשה][9] לו שמוסיף על הלשון[10] המשנה מאליה [אבל] הא לא קשיא מאי דמוסיף רמי בר חמא ועמדה מאליה שזה הלשון אין צריך להוסיף אלשון המשנה אלא עיקר הדבר במה שתולה נדרו צריך לשנות התנא ומה שעשתה הפרה אחרי כן א"צ לשנות אלא בעל פה אומר איך נעשה המעשה אחרי כן דודאי שתלה[11] נדרו בעמדה הפרה מאליה דלא הוי נזיר אם לא עמדה מאליה ולכך הוצרך[12] לפרש ועמדה[13] וליכא לפרש בין מאליה בין מאחרים שאין דרך בני אדם לתלות בדבר שיודע שיעשה שאם דעתו להיות נזיר למה תלה בשום דבר וא"ת ומאי קשיא ליה מי קתני מאליה והא כמה משניות דמשנינן חסורי מיחסרא והכי קתני וי"ל דה"מ היכא דמוכח החיסרון אז יש כח להוסיף על לשון המשנה אבל לפי' דרמי בר חמא לא מוכח כלום דבמשנה חסר מאליה כיון דאינה תולה מחלוקת התנאים כלל בעמידת הפרה אלא כל המחלוקת בנודר מן הבשר אי חייל עליה נזירות לכל מילי אי לא לכך פריך מי קתני מאליה דאין לו להוסיף על לשון המשנה כיון דלא מוכח מפלוגתא דתנאי דחסר כלום: **הרי** עלי בקרבן.[14] פי' הפרה ור"ל ה] אם עמדה[15] אם לא עמדה כדמסיק לקמן אלא[16] דלא שבקיה לסיומי למילתיה עד דפריך ליה: י)**ב"ש סברי תורפיה דההוא גברא משום [אוקמה] בידיה הוא.** ואם לא עמדה ר"ל אם לא אעמידה (והכא) [והא] לא אוקמה וחייב להביא קרבן וב"ה [סברי] אם לא עמדה כלל משום דרבוצה והא קמתה וכיון דקמתה אינו חייב להביא קרבן[17] וא"ת והא בלישנא דמתני' קתני הריני נזירה והיכי משתמע קרבן וי"ל דה"ק הריני מביאה בקרבן נזירות אם לא עמדה ואע"ג דקרבנות נזיר אינם באים מבהמה גסה [ה"מ] חובותיו של נזיר אבל היו רגילים להביא נדרים ונדבות עם קרבנות נזירות ואותם באים אף מבקר ולאן הכל לפי נדרו ונדבתו:

ואמר

מסורת הש"ס

א) [לעיל ט.], ב) [לעיל ט.], ג) [נדרים י:], ד) ס"א מענבים, ה) נ"א וליזלו, ו) שייך לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) במשנה כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא: (ב) רש"י ד"ה אמרה פרה וכו' אם תתקיים מחשבתה וכו' ואעמידנה והלכו ב"ש לשיטתן דאמרי כי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות: (ג) ד"ה א"ר יהודה וכו' היא מאליה ועמדה מאליה דהוי: (ד) ד"ה כסבורה וכו' שכן מצינו מחשבה כצ"ל ותיבת מה נמחק: (ה) ד"ה משום דמיחלפן וכו' כנזירות כדתני בפ"ק הס"ד: (ו) ד"ה אלא וכו' שאינה עומדת מתעכבת אני:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואמר הרי עלי קרבן וכו' אם לא יעמידנה ועמדה מאליה ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא וכו' נ"ב הד"א: ב] תוס' ד"ה פרה זו וכו' הא מדקתני הריני עומדת מכלל דרבוצה היא נ"ב זה נמחק א"מ: ג] בא"ד אע"ג דלא הזכיר כלל נזירות נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד והלכו: ד] ד"ה תרתין תלת כו' ולקמן בד"ה מי קתני ובעמוד ב' בד"ה ואמר אפרש כצ"ל. א"מ: ה] ד"ה הרי עלי כקרבן פי' הפרה ור"ל אם עמדה אם לא עמדה ה' תיבות מן אם עד עמדה נמחקו ונ"ב אם לא אעמידה כדמסיק לקמן כצ"ל א"מ:

הגהות התוספות

1. תיבת אמר נמחק. 2. תיבות "מה שהיא רבוצה ומסתמא מחשבה זו בלבה" נמחקות. 3. נ"ל ולהכי. 4. נ"ל אמר. 5. נ"ל והיה נופל אז בטוב לשון אני ולכך כו'. 6. נ"ל יש לתמוה. 7. תיבת וחמרא נמחק ונ"ל לחודיה. 8. נ"ל וליזלו לשיטתן. 9. תיבות ולכן הקשה נמחקות ונ"ל הגה"ה וקשה לו כו' ועי' ב"ר. 10. נ"ל לשון. 11. נ"ל כיון שתלה. 12. נ"ל לא הוצרך. 13. נ"ל ועמדה מאליה. 14. נ"ל קרבן. 15. תיבות אם עמדה נמחק. ונ"ל אם לא עמדה ועמדה מאליה. 16. מתיבת אלא ועד סה"ד נמחק. ונ"ל כדמסיק לקמן ב"ש סברי כו' והכל דיבור אחד. 17. כאן נ"ל אלא דלא שבקיה לסיומי למילתיה עד דפריך ליה.

נוסחת הריב"ן

א] (אמרה פרה בגמרא מתרלי') ליתא בכ"י ומתחיל הדבור כגון כו': ב] פרה זו: ג] תתקיים: ד] והלכו ב"ש: ה] כי: ו] נזיר: ז] ועמדה: ח] שהוליאה: ט] ויאמר המן בלבו (אסתר ו): י] דאמרי: כ] והיאך אידך דגרוגרת: ל] גליון ענין אחר וצריכי דאי אתמר גרוגרת כו' וכי היכא דהיכא דאמר מן הענבים הוי נזיר אף כשאמר מן הגרוגרות ודבילה נמי משום דפירא נינהו אבל היכא דאמר הריני נזיר מבשרה אימא לא להוי נזיר דליכא למיגזר דאי האי לא הוי נזיר האי דנזר מן הענבים נמי לא להוי נזיר דליכא למיגזר גבי בשר הכי דבשר בענבים לא מחלף ואי אתמר בשר הכא הוא דאיכא למגזר משום בשרא וחמרא ואי אתמר הני תרתי בגרוגרות ובשר דהאי פירא דפירא הוא ואתי לאחלופי בגרוגרות ובשרא וחמרא דמתכלי ביחד להכי גזרי ב"ש בהני תרתי דהוי נזיר אבל דלת כו': וכן תני ר' חייא בתוספ' דידיה דבתרתי תלת בכל אלו גרוגרות ודבילה ופרה ודלת נוהג טעם זה. תוספות משום דמחלפן כו' כן איתא בכ"י: מ] אם לא יעמידנה הס"ד:

פי' הרא"ש

הדר ביה: ה"ג אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני אמרה הדלת הזו הריני נזירה אם נפתחת אני הדלת לשון נקבה כדכתיב הדלת תסוב על צירה ובגמ' מפרש לכולה מתני': ואמר כסבורה פרה זו אינה עומדת כמו והאניה חשבה להשבר כלומר לפי ענינה אינה יכולה לעמוד והיינו אמר אמרה פרה זו דמתני' שאמר האדם סבורה פרה זו שאינה עומדת ואני אומר הריני נזיר מבשרה אם עומדת אני (אומר כן) ועמדה מאליה ופליגי בית שמאי וב"ה בפלוגתא דרישא מן הגרוגרות ור' יהודה קאמר דלא פליגי בנזיר אלא כשפירש דבריו ואמר שלא נתכוון אלא לאסור הפרה עליו כקרבן ותימ' וליתני הריני נזיר מבשר פרה זו וי"ל דנקט פרה רבוצה לאשמועינן כשהוא אומר בלשון הזה יש במשמעו שאם עומדת מאליה אבל אם בעמידת אדם לא הוי נזיר לב"ש וכן בדלת אם אמרה לפי ענינה של דלת שלא תהא נפתחת הריני נזירה אם נפתחת היא אם נפתחת על ידי הרוח הוי כן פי' המפרשים והלשון דחוק דמשמע דלישנא דמתני' דכל מתני' מאמר הפרה הוא ופי' ה"ר יוסף קלצון אמר האומר כסבורה פרה זו שאינה יכולה לעמוד ותאיבה היא לעמוד וברצון תדור נזיר אם תעמוד בלשון משל אדם הנודר בעת צרה ואני משלם חפצה הריני נזיר מבשרה אם לא עומדת

פי' הרא"ש (המשך)

היא וכל לישנא דמתניתין מאמר הפרה הוא והתלמיד הוסיף בה פ' מאמר דאדם וקצת קשה אם אמר האדם בפירוש הריני נזיר מבשרה א"כ כל מאמר דפרה דמתני' בכדי נקטינן דאין דיבורה מועיל כלום ועוד דבור האדם חסר במתני' ונראה לפרש שהאדם לא קבל עליו נזירות בפי' אלא מספר מאמר הפרה שמתוך שתאיבה לעמוד ברצון קאמרה הריני נזירה אם עומדת אני ונזירות לא שייך בה אלא שתהא מופרשת ואסורה שלא יהנו ממנה וכשהוא מספר דברים הללו הוי כאילו אמר הוא הריני נזיר מבשרה דבענין אחר למה לו לאמר דברים הללו אלא שבלבו לקיים מה שהוא מספר מאמר הפרה. ומיהו תימה מאי פריך והא אמר ב"ש חדא זימנא הא טובא איצטריך הך דפרה לאשמועינן דהוי נזיר אע"ג דלא הזכיר נזירות ושמא קשה לו למה הוצרכו ב"ה לחלוק כיון דהוה פלוגתא דרישא: תרתי תלת הוצרך להשמיענו מחלוקתן בג' בבות הללו כדמפרש ואזיל: משום דמחלפי בענבים ואיכא למימר שהיה סבור לומר מן הענבים ונפל בפיו גרוגרות: בשרא וחמרא מצוין הן ביחד זוללי בשר וסובאי יין ועבדי אינשי דטעו ומחלפו להו: אמר רבא מי קתני עמדה מאליה הא אמרת דעיקר חידושא דמתניתין הא דתנן רבוצת פרה לאשמועינן דוקא עמדה מאליה וא"כ ה"ל למתני בפי' עומדת מאליה וליכא לפרש בין עמדה מאליה בין עמדה ע"י אחרים דא"כ אמאי תנא כלל רביצת פרה ליתני האומר הריני נזיר מבשר פרה ועוד דבר ברור הוא שתעמוד ע"י עצמה או ע"י אחרים ומה לו לתלות נזירותו במאי שהוא יודע בבירור אם הוא רוצה להיות נזיר יאמר בלא תנאי הריני נזיר: כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן וה"פ דמתני' סבורה פרה שאינה יכולה לעמוד ותאבה לידור שאם תעמוד בין מאליה בין ע"י אחרים שתכנס לעזרה ויקריבוה לקרבן נזיר ואע"פ שאין מביא פרה לקרבן חובה מ"מ היו רגילין להביא יום תגלחתן קרבנות נדבה עולה ושלמים כדכתיב מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידור מ"ה היו משלים דבריה ואומר הרי עלי קרבן נזיר ואיידך פירושא הוי כאילו אמר הרי עלי קרבן נזיר לב"ש הוא נזיר ולב"ה אין בלשון זה משמע נזירות ולפירוש קמא תמיה אם אמר בפירוש הרי עלי קרבן אמאי לא הוי נזיר לב"ה. אלא דלת בת קרבן היא. לא שייך בה למימר שיעשה קרבן